

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗВАРИЧ ІРИНА ЯРОСЛАВІВНА

УДК 334.7

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВИРОБНИЧИХ МЕРЕЖ В ЄВРОПІ

Спеціальність: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ТЕРНОПІЛЬ - 2010

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти та науки України

Науковий керівник доктор економічних наук, доцент
Гладій Ірина Йосипівна,
Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти та науки України,
завідувач кафедри міжнародного економічного партнерства

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Орехова Тетяна Вікторівна,
Донецький національний університет Міністерства освіти та науки України,
професор кафедри міжнародної економіки

кандидат економічних наук
Соколенко Станіслав Іванович,
Президент ВАТ «Укрімпекс», член президії Спілки Економістів України

Захист відбудеться, „ квітня 2010 року о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська 11, корпус 11, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська 11, корпус 11, зал засідань.

Автореферат розісланий „” березня 2010р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

О.П.Дудкіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі характерною ознакою глобалізації світогосподарського розвитку стає інтернаціоналізація виробництва. Відповідно актуалізується проблематика формування міжнародних виробничих мереж (МВМ) як особливої форми виробничого співробітництва підприємств різної національної належності на основі партнерських відносин. Яскравим свідченням посилення окресленої тенденції є той факт, що вже зараз в Європі інтенсивно формуються міжнародні виробничі мережі в усіх галузях переробної промисловості, але цей процес ще далекий від завершення.

Дана проблематика перебуває в центрі уваги провідних міжнародних організацій, зокрема, Світового банку, МВФ, ОЕСР. За їх прогнозами вже в 2020 р. на МВМ припадатиме 78% сукупного світового виробництва промислової продукції. Активне входження України в МВМ Європи набуває пріоритетного значення при формуванні міжнародних конкурентних переваг вітчизняної промисловості як основи її майбутнього економічного зростання. Саме такий напрям міжнародного економічного співробітництва вітчизняних підприємств дасть змогу подолати рудиментну фрагментарність виробничої структури України, сировинну спрямованість експорту і забезпечити зростання зайнятості в промисловості, оновлення технологічної бази, доступ до зарубіжних ринків.

Різним аспектам досліджуваної проблематики приділяли і приділяють увагу зарубіжні і вітчизняні вчені. Теоретичні основи просторового розміщення вітчизняних підприємств, міжнародного поділу праці, транснаціоналізації виробництва висвітлені у працях Є. Савельєва, Т. Орехової, Ю. Пахомова, І. Гладій, І. Єгорова, А. Мельник, Н. Михайленка, В. Чужикова, О. Рогача, А. Філіпенка. Дослідженню можливостей участі України у міжнародному виробничо-інвестиційному співробітництві приділили увагу В. Геєць, Д. Лук'яненко, В. Сіденко, С. Соколенко, В. Новицький, О. Шнирков. Основи дослідження участі країн в міжнародних виробничих мережах заклали С. Арндт, Г. Гросман, А. Деардорф, Р. Джоунс, П. Дікен, Б. Длухош, В. Етеєр, Г. Кержковський, П. Кругман, К. Ланкастер, Р. Фінстра, Г. Хенсон, Е. Хелпман.

Разом з тим у науковій літературі відсутні комплексні дослідження щодо участі країн у процесах формування міжнародних виробничих мереж, зокрема, в Європі. Недостатньо розробленою залишається проблематика, пов'язана з формуванням адекватної моделі поведінки українських підприємств при залученні в МВМ Європи та подальшої стратегії співробітництва з окремими партнерами мережі. Актуальність зазначеної проблематики і нагальна необхідність розробки дієвих і практичних рекомендацій щодо участі України у процесах формування МВМ Європи зумовили вибір теми, мети, завдань і логічної структури дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами і темами. Дисертаційна робота виконувалась в рамках науково-дослідних робіт ТНЕУ в межах теми

„Регіональні аспекти розвитку світової економіки та позиціонування в ній України” (державний реєстраційний номер № 0105U000847). Зокрема автором виконано розділ „Аналіз міжнародних виробничих мереж і фрагментація економічного простору Європи”.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка методологічних засад процесу формування міжнародних виробничих мереж та вироблення на цій основі практичних пропозицій щодо участі України у процесі формування МВМ Європи.

Для дослідження мети у роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- дослідити еволюцію МВМ як виробничих систем наднаціонального рівня для визначення етапів і особливостей розгортання процесу їх формування;
- систематизувати теоретичні основи процесу формування МВМ (теорій міжнародної, просторової економік, міжнародної конкуренції, міжнародного бізнесу) для встановлення об’єктивних чинників й передумов участі підприємств, країн у цих процесах;
- розробити теоретичну функціональну модель МВМ для формалізації зв’язків між основними чинниками, що відображають місце підприємства, і на цій основі визначити індикатори процесу формування мережі;
- провести ідентифікацію мережевих позицій країн у МВМ та проаналізувати якісні характеристики галузевих мереж Європи для формування цільових орієнтирів розвитку міжнародного виробничого співробітництва України з країнами Європи за географічною та галузевою спрямованістю;
- виявити структурну подібність економіки України до країн Європи для визначення векторів формування МВМ;
- оцінити потенційні можливості участі України у МВМ для визначення основних проблем на етапі її залучення у мережі та в процесі їх формування, розробки основних напрямів формування національної стратегії щодо залучення вітчизняних підприємств у МВМ;
- визначити мережеві позиції країн ЄС у МВМ Європи для формування матриці пріоритетів співробітництва українських підприємств у цих мережах;
- виробити пропозиції щодо формування національної стратегії входження вітчизняних підприємств в галузеві МВМ Європи з врахуванням мережевої позиції України і відповідної матриці пріоритетів.

Об’єктом дослідження є процес формування міжнародних виробничих мереж Європи.

Предмет дослідження – мережева позиція України в міжнародних виробничих мережах Європи.

Методи дослідження. При написанні роботи використані загальнонаукові методи: історико-логічний, наукового узагальнення (для визначення особливостей формування та розвитку міжнародних виробничих мереж як систем наднаціонального рівня); індукції та дедукції (для визначення

теоретичного базису дослідження процесів формування міжнародних виробничих мереж); аналізу і структурного синтезу (для формування теоретичної функціональної моделі міжнародної виробничої мережі); індексного аналізу класифікації (для формування комплементарного підходу до аналізу галузевої структури економік країн у контексті ідентифікації їх участі у міжнародних виробничих мережах); структурно-динамічного аналізу, аналогії, класифікації на основі економетричних методів кластерного аналізу (для ідентифікації передумов участі підприємств України в міжнародних виробничих мережах країн Європи); кореляційно-регресійного аналізу, порівняння (для визначення напрямів формування МВМ в межах Європи); ідентифікації узагальнення та синтезу (для визначення пріоритетних напрямів розробки національної стратегії входження вітчизняних підприємств у МВМ).

Інформаційну базу дослідження склали офіційні публікації та аналітичні матеріали Держкомстату України, міністерств та відомств України, інших країн, статистичної організації Європейської Комісії – Євростат, ОЕСР, МВФ, Світового банку, ЮНКТАД, вітчизняні, зарубіжні фундаментальні праці, фахові видання, а також власні розрахунки автора, що пов'язані з дослідженнями міжнародних виробничих відносин між країнами Європи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад процесу формування міжнародних виробничих мереж та виробленні пропозицій щодо визначення мережевої позиції України задля ефективного входження вітчизняних підприємств у систему МВМ Європи.

Зокрема, в дисертації:

вперше:

- розроблено функціональну модель міжнародної виробничої мережі з врахуванням мікро- та макроекономічної мотивації підприємств та країн-учасників, що системно відображає взаємодію визначальних детермінант мережевої позиції країни та окремого підприємства, дає змогу структурувати завдання щодо створення передумов забезпечення активної позиції її учасників;
- сформовано матрицю стратегічних векторів розвитку міжнародного виробничого співробітництва України на мікро- та макрорівнях світової економіки, з врахуванням галузевої специфіки МВМ Європи, структурної подібності країн-партнерів та динаміки їх розвитку, на основі чого вироблено низку пропозицій щодо формування національної стратегії входження вітчизняних підприємств в галузеві МВМ Європи з врахуванням мережевої позиції України і відповідних векторів розвитку;

удосконалено:

- методичний апарат дослідження, за допомогою якого здійснювався емпіричний аналіз: 1) оцінювання ступеня участі країн у МВМ на основі принципу компліментарності показників, що описують спеціалізацію країни, інвестиційну діяльність, зовнішню торгівлю, розвиток міжнародного підприємництва, що дає змогу формувати прикладні методики оцінювання мережевої позиції країни, галузі промисловості залежно від мети аналізу; 2)

визначення мережевої позиції країни за рахунок багатоступеневого поєднання спеціальних економетричних методів, багатокритеріальних індексів міри структурної подібності за кількісними та якісними характеристиками виробничої та зовнішньоекономічної сфер країн;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до процесу формування МВМ, що дало змогу систематизувати детермінанти виникнення і поширення МВМ, ідентифікувати напрями дослідження самого процесу формування МВМ;
- категорійний апарат об'єкту дослідження, що включає такі авторські трактування: мережева позиція країни у МВМ, під якою необхідно розуміти відображення потенціалу формування конкурентних можливостей підприємств галузей промисловості країни та здатності активно взаємодіяти з іншими учасниками мережі з забезпеченням своїх власних стратегічних цілей та стратегічних інтересів країни; міжнародна виробнича мережа як система партнерських взаємин між підприємствами різної національної належності, діяльність яких спрямована на досягнення спільної мети – виробництва конкурентоспроможних товарів, в якій всі учасники процесу отримують економічні вигоди від діяльності через реалізацію своїх конкурентних можливостей в процесі створення цінності.

Практичне значення результатів полягає в тому, що узагальнені теоретичні положення, авторський підхід до оцінювання потенціалу участі країни у процесі формування МВМ, оцінка потенційних можливостей України для участі в МВМ, напрями розробки національної стратегії входження вітчизняних підприємств у МВМ Європи можуть бути використані при формуванні, розробці та реалізації зовнішньоторговельної та промислової політик України; у аналітичній роботі Міністерств економіки, промислової політики, управлінь Обласних державних адміністрацій. Окремі пропозиції автора можуть використовуватися підприємствами при організації міжнародного співробітництва у виробничій сфері.

Зокрема, результати аналізу включення підприємств України у міжнародні виробничі мережі та позиціонування їх у міжнародному ланцюгу створення доданої вартості для визначення кола країн-партнерів використані у роботі СП „Ватра-Шредер” м. Тернопіль (довідка №712 від 10.07.2009); аналіз векторного розвитку просторові моделі мереж за участю України прийнято управлінням зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності Тернопільської обласної державної адміністрації. (довідка №341-2/01-10-01 від 07.07.2009); мотиваційні основи співробітництва України при залученні компаній в міжнародні виробничі мережі в рамках прикордонного співробітництва Львівської області прийнято управлінням міжнародного співробітництва Львівської обласної державної адміністрації (довідка №29/7-1-514 від 22.09.2009); розроблені перспективні напрями залучення окремих галузей промисловості у мережі, з визначенням ключових чинників для мереж, використано державним науково-дослідним інститутом інформатизації та

моделювання економіки НАН України Міністерства економіки України (довідка №01/136 від 23.09.2009); основні положення роботи використані при викладанні дисциплін „Організація і техніка здійснення ЗЕД”, „Транснаціональні корпорації” у Тернопільському національному економічному університеті (довідка №126-24/1121 від 30.06.2009).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати дисертаційної роботи, які подані до захисту, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: „Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір” (м.Маріуполь, 2006р.), „Економічний і соціальний розвиток України у ХХІ столітті” (м.Тернопіль, 2007), „Економіка країн Євроазіатського та Африканського континентів і Україна” (м.Тернопіль, 2007), „Інтеграція України у світовий економічний простір” (м.Тернопіль, 2008), „Економічний і соціальний розвиток України у ХХІ столітті: національна ідентичність та проблеми глобалізації” (м.Тернопіль,2008), „Економічний і соціальний розвиток України ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м.Тернопіль, 2009), „Формування нового світового економічного порядку” (м.Тернопіль, 2009). Наукові результати дослідження обговорювались і отримували позитивну оцінку на наукових семінарах кафедри міжнародного економічного партнерства Тернопільського національного економічного університету.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 14 одноосібних наукових праць обсягом 3,25 д.а., у тому числі 6 статей у фахових виданнях обсягом 2,34 д.а., 1 - зарубіжне видання, 7 тез у інших виданнях і збірниках матеріалів науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих робіт становить 3,25 д.а. (особисто автором 3,25 д.а.).

Структура та обсяг роботи. Дисертація загальним обсягом роботи 185 сторінок, складається з вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаних джерел із 265 найменувань та додатків (окремим томом), обсягом 243 сторінки. Дисертаційна робота ілюстрована 56 рисунками, які розміщені на 24 сторінках і містить 15 таблиць на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі „**Теоретико-практичні основи процесу формування міжнародних виробничих мереж**” виявлено особливості сучасного етапу розвитку МВМ, узагальнено теоретичний базис процесів їх формування та розроблено теоретичну функціональну модель міжнародної виробничої мережі.

Сучасний економічний простір Європи по-новому структурується за рахунок виокремлення МВМ як виробничих систем наднаціонального рівня, що утворюються підприємствами різної національної належності і ґрунтуються на

поширенні та поглибленні їхньої інтеграційної взаємодії. Загалом процес формування МВМ Європи ще не завершений і безпосередньо пов'язаний із процесом інтернаціоналізації виробництва, а його характерні риси визначаються поглибленням процесу транснаціоналізації світової економіки. Виділено три стадії формування міжнародних виробничих мереж: початкова інтернаціоналізація виробництва на базі вертикальної інтеграції підприємств; становлення багаторівневої системи економічних зв'язків між учасниками міжнародних виробничих мереж; розвиток МВМ на базі інтегрованих ланцюгів створення вартості.

Дослідження МВМ із позицій транснаціоналізації світової економіки та інтернаціоналізації виробничих процесів, міжнародної внутрішньогалузевої торгівлі й нової економічної географії аргументує необхідність застосування системного підходу до обґрунтування МВМ. Теоретичний базис процесів формування МВМ визначається положеннями просторової економіки, теорій міжнародної торгівлі, міжнародної конкуренції та міжнародного менеджменту. Все це спричинило існування багатьох неоднозначних і вузьких трактувань категорії „міжнародна виробнича мережа”.

Відзначено, що МВМ є особливою формою організації виробництва в міжнародному масштабі, яка базується на партнерській взаємодії незалежних ринкових підприємств різної національної належності. При цьому їх стратегічною спільною метою є найефективніше використання своїх компетенцій у процесі створення цінності в межах МВМ, що спричиняє ускладнення їх організаційної структури, чинників формування, мотивів учасників та стратегії функціонування МВМ загалом.

Встановлено, що для формування міжнародних виробничих відносин важливу роль відіграють: виробничі, транзакційні та транспортні витрати; оптимум Парето; ядра ділової активності та рівновага. Визначено систему детермінант формування міжнародних виробничих мереж, на які звертають увагу підприємства певної країни при прийнятті рішення про участь у міжнародних виробничих мережах, зокрема: економіко-географічне розташування; місткість внутрішнього ринку і трудові ресурси країни; наявний виробничий потенціал; інфраструктуру території розміщення підприємств; наявність природних ресурсів; транспортні чинники; науково-технічний потенціал; форми територіальної організації виробництва; якість управління; соціально-політичний клімат; умови внутрішнього попиту в країні та структуру ринку.

Запропонована теоретична функціональна модель МВМ (рис.1) відображає чинники формування та успішного розвитку МВМ, що ґрунтуються на положенні про те, що синергетична взаємодія всіх складових мережі та особливостей її елементів забезпечує успішне функціонування мережі. При цьому враховано багаторівневність детермінант участі підприємств у МВМ та чинників їх формування. Розроблена модель дає змогу системно відобразити детермінанти формування мережевої позиції країни, окремого підприємства та

структурувати завдання, що потребують вирішення для створення передумов забезпечення активної мережевої позиції як України, так і окремих галузей промисловості і підприємств.

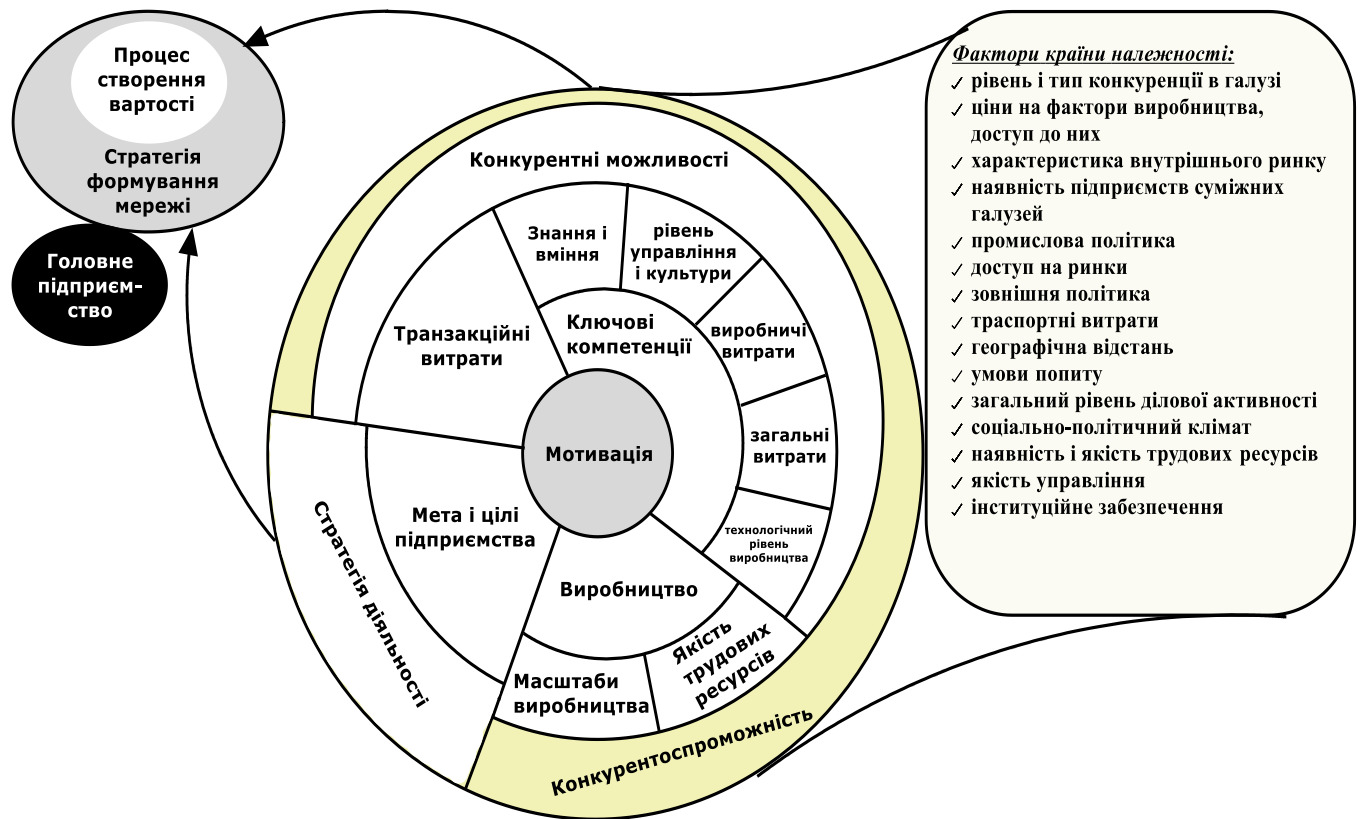

Рис.1. Функціональна модель залучення підприємства у міжнародну виробничу мережу

При цьому, під мережевою позицією запропоновано розглядати сукупність макроекономічних характеристик країни, особливостей її галузевої структури та виробництва, що є визначальними у виборі типу і рівня взаємодії між підприємствами її народногосподарського комплексу з іншими учасниками міжнародної виробничої мережі.

У другому розділі „Аналіз процесів формування міжнародних виробничих мереж в Європі” запропоновано комплементарний підхід до аналізу галузевої структури економік країн у контексті їх участі у міжнародних виробничих мережах; ідентифіковано галузеву специфіку процесів формування міжнародних виробничих мереж в Європі; оцінено структурну подібність національних економік країн Європи стосовно України.

Взаємопов’язаність виробничого комплексу країни з виробничими комплексами інших країн відображається частотою саме економічних зв’язків між суб’єктами економічної діяльності різних країн і потенціалом міжнародних відносин між ними, де домінують не вертикальні зв’язки, притаманні міжфірмовій взаємодії у межах ТНК, а економічно доцільні зв’язки між підприємствами різних країн, підсилені ефектом агломерації.

На основі проведеного структурно-динамічного аналізу галузевої структури країн „ЄС+Україна” розраховано структурні показники d_i як частки ознаки кожної країни за галузями у загальному значенні показника за: кількістю підприємств, кількістю зайнятих, за імпортом проміжної продукції (інвестиційних товарів), загальним імпортом, експортом проміжної продукції, експортом готової продукції та обсягами виробництва галузей. Так, у хімічному виробництві експорт товарів у 2007 р. порівняно з 1995 р. зменшився в Ірландії ($\Delta d_i = -4,07$), Греції ($\Delta d_i = -4,97$), Австрії ($\Delta d_i = -5,46$) на фоні загального збільшення цього показника в досліджуваному регіоні. В Україні цей показник перебував на низькому рівні ($\Delta d_i = 1,05$). Динаміка відносних трансформацій за цим показником відмінна від його абсолютної трансформації, і найвищі темпи збільшення характерні для Бельгії (9,85), Швеції (9,37) та Нідерландів (8,03).

Так, у виробництві машин та устаткування за проміжним імпортом найбільшу частку при залученні у мережі мають Бельгія (0,64), Ірландія (0,52), Греція (0,42), Німеччина (0,39), Фінляндія (0,38), Австрія (0,30). У хімічній промисловості найбільшу частку відповідно мають Іспанія (0,37), Греція (0,36), Німеччина (0,24), Бельгія (0,22). Найвищі темпи збільшення проміжного імпорту серед країн-учасників мереж спостерігаються в Італії (31,6), Бельгії (30,84), Фінляндії (27,21), Нідерландів (26,10).

На основі такого аналізу отримано матрицю „ядер” країн МВМ Європи за різними критеріями галузевої та географічної належності. Матриця „ядер” відображає потенційні комбінації країн з метою залучення у МВМ вітчизняних підприємств на основі виявлених конкурентних можливостей за різними критеріями галузевої та географічної належності. Для ідентифікації пріоритетних першочергових напрямів взаємодії України з тими країнами ЄС, які є максимально подібними за характеристиками потенціалу формування міжнародних виробничих мереж, проведено порівняльний аналіз галузевої структури країн ЄС та України за структурними частками підприємств. Для цього розраховано індекси міри подібності економічних структур країн (індекси Салаї і Гатева) для країн ЄС стосовно України. При цьому стратегічними партнерами запропоновано вважати країни з найменшим ступенем відмінності за різними ознаками та критеріями оцінки галузевої структури і ступенем залучення у МВМ. Так, за ознакою кількості підприємств найподібнішими за індексом Салаї є Швеція (0,32), Нідерланди (0,39), Німеччина (0,38), за індексом Гатева Великобританія (0,44); за кількістю зайнятих: індекс Салаї для Угорщини (0,33), індекс Гатева для Словаччини (0,61); за проміжним експортом: індекс Салаї для Угорщини (0,30), Фінляндії (0,43), Франції (0,45), Словаччини (0,45), Чехії (0,46), Словенії (0,46), за індексом Гатева Польща (0,50), Естонія (0,52), Латвія (0,52), Словенія (0,53), Словаччина (0,53); за проміжним імпортом: індекс Салаї для Швеції (0,28), Чехії (0,30), Франції (0,30), Фінляндії (0,34), Угорщини (0,37), індекс Гатева для Польщі (0,47), Литви (0,48), Латвії (0,49); за випуском продукції: індекс Салаї для Швеції (0,11), Німеччини (0,31), Польщі

(0,31), Португалії (0,31), Слваччини (0,31), Словенії (0,32), індекс Гатєва для Латвії (0,41), Польщі (0,42), Естонії (0,50).

Методом кластерного аналізу за значеннями індексів Салаї і Гатєва за всіма обраними критеріями опису галузевої структури країн ЄС стосовно України отримано групування країн за мірою подібності їхньої галузевої структури з українською (рис.2).

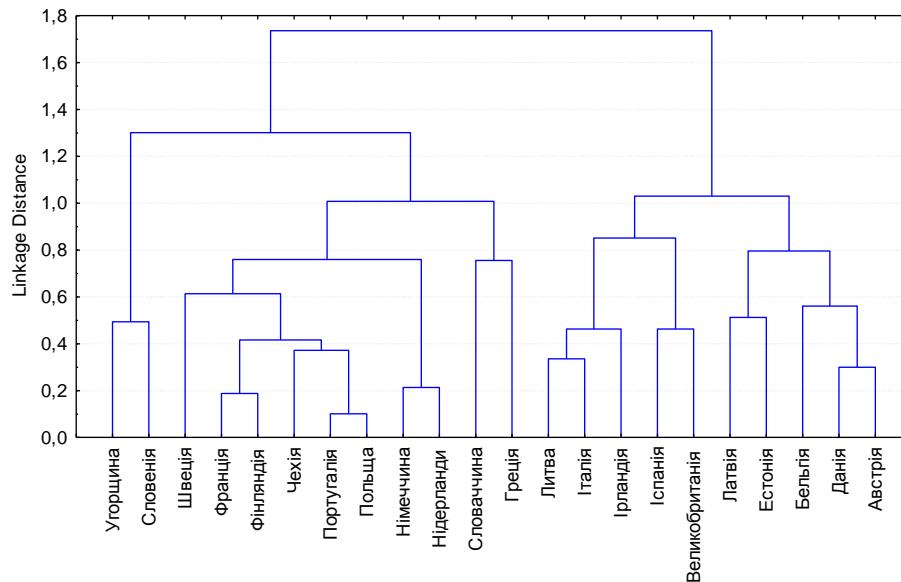

Рис. 2. Дерево подібності країн ЄС за мірами структурної подібності до України

Сформовані таким чином групи країн визначають потенційних партнерів для подальшої ідентифікації напрямів формування МВМ як за галузями промисловості, так і за країнами Європи. Проведено оцінку структурної подібності країн ЄС, що відображає топологію МВМ з характерною асиметричністю міжнародних виробничих зв'язків між досліджуваними країнами, що підкреслює необхідність диференційованого підходу до міжнародного виробничого співробітництва в межах мереж ЄС.

На основі кореляційного аналізу між основними складовими ВВП країн за даними 2000–2007 рр. оцінено ступінь тісноти зв'язку між складовими ВВП у групах. Це дало можливість ідентифікувати специфічні макроекономічні ознаки кожної з семи груп.

Таблиця 1

Групи країн за однорідністю якісних показників досліджуваних галузей промисловості

Країни	Група
1	2
Австрія, Великобританія, Данія, Нідерланди, Польща, Фінляндія, Франція, Швеція	1
Німеччина	2
Бельгія	3

Естонія, Латвія, Литва, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Чехія	4
Греція, Португалія	5
Ірландія	6
Іспанія, Італія	7

Оскільки всі досліджувані країни характеризуються тісною інтеграцією зовнішньоторговельних потоків у сукупне споживання, тому не можна використовувати лише основні макроекономічні показники при прийнятті рішень про обрання певного вектора залучення України у МВМ країн ЄС.

У третьому розділі **„Національна стратегія участі України у формуванні міжнародних виробничих мереж Європи”** виявлено потенційні можливості щодо участі України в міжнародних виробничих мережах та її мережеву позицію; виокремлено мережеві позиції країн ЄС у МВМ Європи та запропоновано напрями формування національної стратегії залучення вітчизняних підприємств у МВМ Європи.

Будь-яка цілеспрямована діяльність потребує стратегії, що передбачає наявність мети, орієнтирів, чіткого регламентування умов і мотивів прийняття рішень на усіх рівнях. Тобто впорядкування всіх аспектів залучення вітчизняних підприємств у МВМ у єдиній системі складатиме основу національної стратегії залучення України у МВМ Європи.

Доведено, що для ефективного розширення МВМ застосовуються механізми агломерації, міграції та спеціалізації. Формування міжнародних виробничих мереж поширює „ефект сусідства”, „ефект переливу”, „ефект кругової причинності”. Україна перебуває на перехресті використання стратегічних орієнтацій економії на агломерації, економії на масштабі та економії на локалізації при своїх потенційних можливостях.

Сприятливе середовища для активізації мереж в Україні включає такі групи детермінант формування МВМ: 1) інститути, інфраструктура, стимули; 2) розвиток проміжних галузей, відкритість ринку; 3) концентрація виробництва на локальному рівні, територіальні та структурні зміни, внутрішньогалузева зовнішня торгівля, фрагментація виробництва; 4) посилення кооперації, взаємодія з регіональними інститутами, наявність регіональної інфраструктури.

Складено матрицю ознак мережевих позицій країн ЄС (табл.2), що дозволяє ідентифікувати мережеву позицію країни в міжнародних потоках товарів та послуг у рамках МВМ. Запропонована матриця мережевих позицій може бути використана при прийнятті рішень щодо посилення співробітництва з конкретними країнами ЄС у контексті формування міжнародних виробничих мереж за участі України, що дасть змогу ідентифікувати потенційну мережеву позицію України залежно від форми і напрямку співробітництва в межах регіону. Ідентифікація такої позиції необхідна як на макрорівні при прийнятті стратегічних рішень щодо векторів міжнародної виробничої співпраці, так і на

рівні окремих підприємств для оцінки потенційних можливостей та загроз від майбутньої участі в МВМ.

Процес формування національної стратегії входження вітчизняних підприємств у міжнародні виробничі мережі має враховувати вищезазначену проблематику і починатися з розроблення системи пріоритетів щодо вирішення ключових питань та активізації розвитку окремих галузей, ідентифікації пріоритетних напрямів розвитку промисловості.

Таблиця 2

Матриця мережевих позицій країн у МВМ

ВВП	Споживання Польща	Експорт послуг Великобританія	Споживання Португалія	Імпорт послуг Ірландія	Імпорт послуг Фінляндія	Експорт товарів Естонія
Австрія	+	+	-	+	+	+
Німеччина	-	+	-	+	+	-
Бельгія	+	-	+	-	+	-
Великобританія	-	+	+	-	-	+
Греція	+	-	-	+	-	-
Ірландія	+	-	+	+	-	+
Іспанія	+	-	+	+	+	+
Італія	+	-	+	+	-	-
Нідерланди	-	+	-	+	+	-
Португалія	+	+	-	+	-	-
Фінляндія	-	+	-	+	+	-
Франція	+	-	-	+	+	-
Швеція	+	-	+	-	+	+
Данія	+	-	+	-	+	+
Угорщина	+	+	+	+	-	-
Чехія	-	+	-	+	+	+
Словенія	+	+	-	+	+	-
Словаччина	+	+	-	+	+	-
Естонія	+	+	-	+	+	-
Латвія	-	+	-	+	+	-
Литва	+	+	-	+	+	-
Польща	-	+	-	+	+	-

Зокрема, одним із основних завдань є нарощування обсягів випуску передусім технічно складних товарів широкого вжитку та тих товарів, що найбільшою мірою стимулюють внутрішній попит і підвищення особистого кінцевого споживання. Для цього сформовано матрицю країн-партнерів України (табл.3) за галузями економіки із врахуванням критеріїв прийняття конкретних рішень при залученні українських підприємств у МВМ ЄС з урахуванням міри подібності за цими критеріями.

Така матриця дозволяє ідентифікувати країни-партнери України у кожній з досліджуваних галузей. Таким чином, у галузі виробництва машин та

устаткування партнерами України у створенні МВМ є Франція, Фінляндія, Чехія, Словенія, Литва, Латвія, Естонія. У галузі хімічного виробництва потенційно країнами-партнерами є Швеція та Фінляндія; у легкій промисловості: Франція, Фінляндія, Нідерланди, Литва, Словенія, Словаччина, Польща; у виробництві гумових та пластмасових виробів Угорщина ідентифікована для України як країна-партнер; Фінляндія, Естонія та Словенія є партнерами для України у деревообробній промисловості, крім меблів; у виробництві електронних, електричних та оптичних виробів Франція, Литва визначені як стратегічні країни-партнери.

Таблиця 3

Матриця країн-партнерів та їх галузевих пріоритетів

	„ядро” машини та устаткування	„ядро” хімічне виробництво	„ядро” легка промисловість	„ядро” виробництва гумових та пластикових виробів	„ядро” деревообробна промисловість	„ядро” виробництво електроустаткування	індекс Салаї	індекс Гатсва
Кількість підприємств за видами промислової діяльності	Франція Великобританія Бельгія	Італія Португалія	Італія Греція Іспанія Франція	Італія Франція Великобританія Україна Чехія Угорщина	Греція	Греція Польща Франція	Литва Італія Латвія Словаччина Ірландія	Польща Франція Фінляндія Угорщина
Експорт готової продукції	Швеція Португалія Греція Чехія Словенія Латвія	Бельгія Швеція Португалія	Німеччина Ірландія	Італія Франція Великобританія Україна Чехія Угорщина	Ірландія Іспанія Німеччина Іспанія	Великобританія Греція Литва	Угорщина Чехія Словенія Швеція Фінляндія	Литва Польща Словаччина Естонія Латвія Словенія
Імпорт проміжної продукції	Бельгія Греція Ірландія Фінляндія Німеччина	Іспанія Італія Греція Нідерланди Фінляндія	Фінляндія Нідерланди Греція Бельгія	Німеччина Бельгія Нідерланди Греція	Бельгія Греція Іспанія Італія Нідерланди Фінляндія	Німеччина Бельгія	Чехія Швеція Франція Фінляндія Угорщина	Польща Португалія Литва Чехія Угорщина Данія
Імпорт готової продукції	Чехія Естонія Латвія Литва Словенія Бельгія	Бельгія Швеція Нідерланди	Бельгія Іспанія Нідерланди Фінляндія	Італія Франція Великобританія Україна Чехія Угорщина	Німеччина Словенія Естонія Ірландія Іспанія	Греція Великобританія Франція Литва	Швеція Нідерланди Литва Фінляндія	Польща Литва Латвія Естонія Словаччина
Випуск продукції	Німеччина Португалія Греція	Ірландія Греція Італія Португалія Німеччина	Бельгія Італія Угорщина Латвія Литва Словенія Словаччина	Бельгія Італія	Ірландія Португалія	Бельгія Німеччина Великобританія Польща	Швеція Нідерланди Литва	Латвія Литва Словенія Словаччина
Кількість зайнятих	Німеччина Італія Португалія	Нідерланди Німеччина Італія Португалія	Польща Чехія Італія Португалія	Португалія Італія Франція	Литва Португалія Словенія	Німеччина Італія Португалія Іспанія	Угорщина Словенія Чехія	Словаччина Польща Великобританія Литва

За мірою структурної подібності на основі проведеного дослідження визначено стратегічні, пріоритетні та потенційні країни-партнери. Зокрема:

- стратегічні: Угорщина, Словенія, Швеція, Франція, Фінляндія, Чехія, Португалія, Польща;
- пріоритетні: Німеччина, Нідерланди, Словаччина, Греція;
- потенційні: Литва, Італія, Ірландія, Іспанія, Великобританія, Латвія, Естонія, Бельгія, Данія, Австрія.

При цьому запропоновано використовувати такі стратегії співробітництва:

- 1) стратегія „копіювання”, яка полягає в освоєнні промисловістю конкурентоспроможної продукції, що вже виробляється в розвинутих країнах, зокрема, в галузях обробки деревини, виробництві гумових та пластикових виробів і виробництві електрообладнання; 2) стратегія „лідера”, яка передбачає використання власних досягнень для створення нових видів продукції і технологій, формування попиту на них і вихід на нові ринки у легкій та хімічній промисловості; 3) „проривна” стратегія, яка полягає в створенні принципово нових видів продукції у хімічній промисловості та виробництві машин та устаткування.

Особливості їх використання формують основу взаємовигідних партнерських відносин, що розширюють можливості України при використанні таких форм міжнародного економічного співробітництва:

- 1) включення українських підприємств у виробничі мережі Європи на умовах субпідряду, що поглиблює міжнародний розподіл праці і дозволяє, тим самим, вирішувати існуючі проблеми партнерів, частково за рахунок поширення інновацій. При цьому необхідне узгодження інтересів країн-партнерів в контексті існуючого нормативно-правового середовища їх діяльності;

- 2) виробнича кооперація, як співпраця рівноправних партнерів. Виробничу кооперацію визначено як основу сучасних світогосподарських відносин, прискорювач розвитку країн-партнерів, що проявляється у різних видах угод типу ліцензійних та компенсаційних;

- 3) створення спільних підприємств як вищої форми інтеграційного поглиблення співпраці;

- 4) включення українських підприємств у європейські корпоративні мережі, що полегшить подолання бар'єрів входу на ринок ЄС.

В роботі звернено увагу на те, що реалізація стратегії залучення підприємств України у міжнародні виробничі мережі повинна поєднуватись з системою додаткових заходів, що вимагають: 1) удосконалення вже існуючої та сприяння посиленню функціональної спрямованості взаємодії з країнами; 2) розробки нових, розвиток та уточнення існуючих програм у галузевому контексті їх розгляду; 3) щорічних, щоквартальних оглядів (матриць мережевих позицій країн-партнерів України) з метою налагодження ефективної співпраці між вітчизняними підприємствами та МВМ Європи; 4) пріоритетів держави щодо стратегічної участі вітчизняних підприємств у міжнародних виробничих мережах із врахуванням системи детермінант; 5) проведення моніторингу та прогнозування стану мережевої позиції країни та її стратегічних і потенційних партнерів.

Доведено необхідність забезпечення багаторівневої взаємодії інституцій-реалізаторів стратегії входження України у МВМ Європи, що дасть змогу вітчизняним підприємствам ефективно реалізувати свої конкурентні можливості. Обґрунтовано доцільність створення координаційного центру, що

акумулюватиме та розподілятиме усю необхідну інформацію щодо можливостей участі українських підприємств у МВМ (рис.3).

Запропоновано розпочати процес створення національної бази даних партнерів по міжнародних виробничих зв'язках для українських підприємств різних галузей промисловості, що дасть змогу у найкоротший термін знайти необхідну інформацію про потенційних партнерів і можливих форм співпраці між ними.

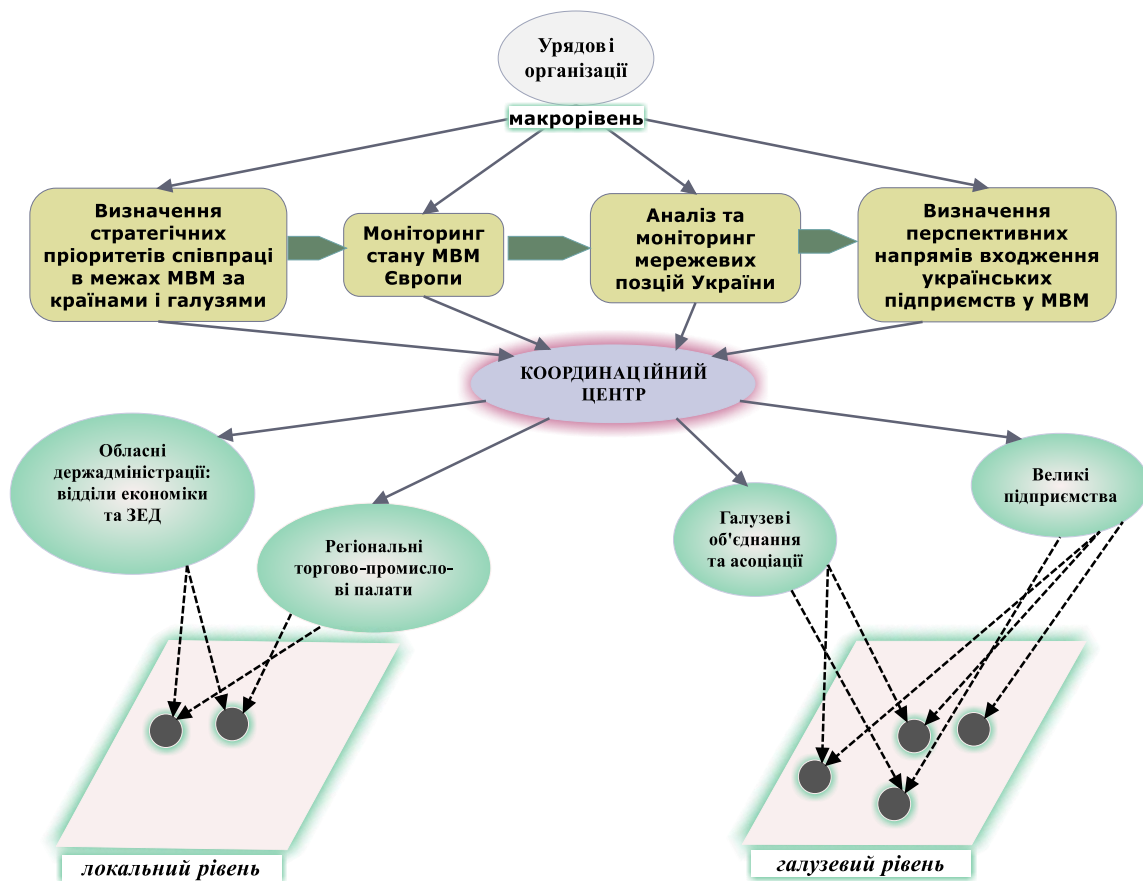

Рис. 3. Схема інституційного та інформаційного забезпечення входження українських підприємств у міжнародні виробничі мережі

У сукупності запропоновані заходи сприятимуть формуванню ефективної мережевої позиції України та забезпечення практичної підтримки міжнародних виробничих зв'язків вітчизняних підприємств з іноземними партнерами.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання щодо формування міжнародних виробничих мереж в Європі та виокремлення при цьому напрямків здійснення

національної стратегії участі України у цих процесах. На підставі проведеного дослідження сформувано наступні висновки:

1. Визначено, що процеси формування міжнародних виробничих мереж як форми прояву посилення глобалізації виробничої сфери світового господарства, характеризуються неоднорідністю та циклічністю у межах різних груп країн світу, а високий ступінь інтеграції підприємств-учасників мережі та середовища їх функціонування притаманний МВМ Європи. Обґрунтовано, що теоретичний базис особливостей формування МВМ є широкоаспектним та міждисциплінарним, у якому необхідно комплексно досліджувати детермінанти участі підприємств, галузей економіки та країн світу у процесах формування МВМ. Адаптація основних теоретичних положень теорій (просторової економіки, міжнародної конкуренції М. Портера, оптимальних ядер Парето, мережевого аналізу) до специфіки процесу формування міжнародних виробничих мереж на сучасному етапі розвитку світового господарства дало змогу виявити зв'язок між мережевими позиціями учасників (підприємств і країн) та детермінантами їх формування. Визначальними ж факторами участі підприємств у МВМ є наявність у них конкурентних можливостей та здатності інтегрувати стратегію своєї діяльності у стратегію мережі, а для країн – наявність критичної маси таких підприємств.

2. Доведено, що МВМ є особливою формою організації міжнародного виробництва, яка ґрунтується і базована на партнерській взаємодії підприємств різної національної належності, кожне з яких має стратегічну мету – найефективніше використання своїх компетенцій з метою отримання вигоди від участі у МВМ. Це приводить до ускладнення їх організаційної структури, збільшується кількість чинників формування, мотивів учасників та стратегії функціонування МВМ, загалом. Пропонована функціональна модель МВМ системно відображає взаємозв'язок чинників формування виробничих мереж та детермінант їх успішного розвитку, з урахуванням синергетичної взаємодії всіх елементів мережі та їх особливостей. При цьому враховано багаторівневість детермінант участі підприємств у МВМ та чинників їх формування на рівні країни.

3. Обґрунтовано, що для визначення мережевої позиції країни у МВМ необхідною є ідентифікація галузевої структури економіки країни і її характеристики за рядом специфічних показників, що адекватно відображають особливості виробничої діяльності як на рівні економіки країни, так і у кожній з галузей, а саме: спеціалізацію виробництва, стан міжнародного підприємництва; інвестиційну діяльність та зовнішню торгівлю країни. Встановлено, що інтеграція виробництва різних країн відображається статистичними індикаторами економічних зв'язків між суб'єктами економічної діяльності і потенціалом міжнародних відносин. Оскільки формування МВМ здійснюється під переважаючим впливом економічних інтересів та виникаючих при цьому зв'язків між підприємствами різних країн, що посилені ефектом агломерації, виникає необхідність використання специфічних індикаторів

зовнішньоекономічної статистики країн як доповнювального елементу аналізу мереж.

4. Мережеві позиції країн в системі МВМ відображають територіальні пропорції виробництва в межах „ЄС – Україна” та їх трансформації за тими галузевими показниками, що є базисом варіантної оцінки перспективного розміщення підприємств і оптимального формування міжнародних виробничих мереж в Європі. Оцінена структурна подібність країн Європи до України на основі розрахунку показників міри подібності структур (індексів Салаї і Гатєва) дала змогу отримати групи країн Європи за ступенем подібності щодо ключових ознак конкретних галузей промисловості. Зокрема, тісний кореляційний зв'язок, тобто лінійна залежність між складовими зовнішньої торгівлі і сукупним споживанням, у всіх країнах 1-ї групи (крім Польщі) між експортом послуг та імпортом товарів свідчить про те, що ці країни спеціалізуються на тих процесах у МВМ, що генерують найбільшу додану вартість: НДДКР, маркетинг, управління, консалтинг, які і експортуються у вигляді послуг. При цьому значний вплив сукупного споживання на імпорт та експорт послуг і товарів у всіх країнах (за виключенням Польщі) свідчить про те, що товари, вироблені в межах МВМ за участю цих країн, призначені не тільки для зовнішньої торгівлі цих країн, але і для внутрішнього споживання. Аналіз значень кореляцій між експортом, імпортом товарів і послуг, сукупним споживанням у 2-й групі, де розміщена лише Німеччина, дав змогу стверджувати, що сукупне споживання Німеччини значною мірою інтегроване з її зовнішньоторговельними потоками, як і складові цих потоків між собою, що свідчить про те, що у цій країні є багато підприємств-активних учасників МВМ, що отримують велику частку доданої вартості від усієї доданої вартості, створеної виробничими мережами. Розгляд значень лінійних кореляцій у п'ятій групі дав змогу стверджувати, що Португалія і Греція мають різні позиції у системі МВМ, оскільки у Греції нема зв'язку між сукупним споживанням та імпортом послуг і між імпортом товарів та імпортом послуг. Таким чином Греція сконцентрована на виконанні “нульової” ланки ланцюга створення вартості МВМ, а товари, вироблені у межах цих МВМ, згадана країна не споживає. Така ситуація може бути пояснена тим, що в Ірландії сконцентровані ланки ланцюга створення цінності, що надають найбільшу додану вартість, і такі ж послуги споживає її виробнича сфера.

5. Запропонована система векторів за напрямками країн-партнерів України по її входженню до МВМ, при цьому стратегічними партнерами вважаються країни з найменшим ступенем відмінності за різними ознаками та критеріями оцінки галузевої структури і ступеня її включеності у МВМ. На основі розробленої матриці „ядер” країн МВМ Європи виявлено потенційні можливості участі України у МВМ за умови системного підходу з боку практиків та відповідальних органів влади; доведено необхідність застосування системної політики залучення України у МВМ Європи з синхронізацією структурної, промислової, зовнішньоекономічної політик і з врахуванням того, що основою

такої політики має бути спеціальне інституційне забезпечення цього процесу з його орієнтацією на перспективні географічні вектори формування МВМ Європи.

6. Сформовано комплекс стратегічних напрямів забезпечення ефективної участі України в процесах формування МВМ в Європі та відповідну йому систему пріоритетів при реалізації стратегії входження вітчизняних підприємств у міжнародні виробничі мережі за умови виконання ряду функцій інститутів-реалізаторів цієї стратегії у контексті рівнів їх функціональної належності і мережевих можливостей України. При цьому першочерговим завданням держави необхідно вважати вдосконалення механізмів і інструментів державного стимулювання підприємств до активної участі у процесах формування МВМ Європи, що дасть змогу відновити потенціал майбутнього зростання економіки України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Тхір¹ І. Векторний розвиток просторової моделі міжнародної фрагментації виробництва Європи / І. Я. Тхір // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – Вип. 4. (жовтень – грудень). – С.20-26.

2. Тхір І. Вплив транснаціоналізації на формування міжнародних виробничих мереж / І. Я. Тхір // Журнал європейської економіки. – 2008. – Т. 7, №1, березень. – С.30-42.

3. Тхір І. Демографічна нерівномірність Європи та міжнародна трудова мобільність / І. Я. Тхір // Галицький економічний вісник. – 2007. – №1(12). – С.12-18.

4. Тхір І. Міжнародна фрагментація виробництва Франції / І. Я. Тхір // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія економіка. – 2007. – Випуск 24. – С.209-212.

5. Тхір І. Міжнародні виробничі мережі Європи та особливості їх розширення / І. Я. Тхір // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2007. – Випуск 12. – С.304-313.

6. Зварич І. Ідентифікація потенційних країн-партнерів при формуванні міжнародних виробничих мереж в Європі / І. Я. Зварич // Економічний простір. Збірник наукових праць. – 2009. - №28/2. – С.7 – 16.

В інших виданнях:

7. Tkhir I. International fragmentation of production in France, Greece, Portugal, and Poland / I.Tkhir // Östliches Europa und Visionen paneuropäischer Entwicklung Konferenzbeiträge der Internationalen Wissenschaftskonferenz der Nationalen Wirtschaftsuniversität Ternopil (Ukraine) in Antalia (Türkei) vom 15. bis 22 September 2007. – P.36-46.

¹ Прізвище Тхір І.Я. змінено на Зварич І.Я. на підставі свідоцтва про шлюб №045295 від 12.07.08.

8. Тхір І. Аналіз міжнародної фрагментації виробництва та галузевої концентрації у контексті транснаціоналізації / І. Я. Тхір // Інтеграція України у світовий економічний простір : II Міжн. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, 24–25 січня 2008 р. : тези доп. – Тернопіль, 2008. – С. 336-339.

9. Зварич І. Ідентифікація чинників, що впливають на міжнародну фрагментацію виробництва в країнах Європи / І. Я. Зварич // Формування нового світового економічного порядку : міжн. наук. конф. молодих вчених, Тернопіль, 14 – 15 травня 2009 р. : тези доп. – Тернопіль, 2009. – С. 82-84.

10. Зварич І. Фрагментація економічного простору Європи на основі кластерного аналізу факторів робочої сили / І. Я. Зварич // Економічний і соціальний розвиток України ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації : шоста міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених, Тернопіль, 26 – 27 лютого 2009 р. : тези доп. – Тернопіль, 2009. – С. – 45 – 46.

11. Тхір І. Фрагментація: нова форма глобалізації / І. Я. Тхір // Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір : II Всеукр. науково-практичної конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 8 грудня 2006 р. : тези доп. – Маріуполь, 2006. – С. 232-234.

12. Тхір І. Міжнародні виробничі мережі у країнах Східної Азії / І. Я. Тхір // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Економіка країн Євроазіатського та Африканського континентів і Україна». – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – С.67-70.

13. Тхір І. Оцінка міжнародної фрагментації виробництва (на прикладі Німеччини, Австрії, Бельгії) / І. Я. Тхір // Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України у ХХІ столітті: національна ідентичність та проблеми глобалізації». – 2008. – Тернопіль: Економічна думка. – С. 103-104.

14. Тхір І. Роль супутніх послуг у міжнародній фрагментації виробництва / І. Я. Тхір // Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України у ХХІ столітті». – 2007. – Тернопіль: Економічна думка. – С. 145-147.

АНОТАЦІЯ

Зварич І. Я. Формування міжнародних виробничих мереж в Європі. –
Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2010.

У дисертаційній роботі виявлені особливості формування та розвитку міжнародних виробничих мереж як систем наднаціонального рівня. Досліджено теоретичний базис процесів формування міжнародних виробничих мереж та розроблено теоретичну функціональну модель міжнародної виробничої мережі.

Запропоновано комплементарний підхід до аналізу галузевої структури економік країн у контексті їх участі у міжнародних виробничих мережах. Ідентифіковано галузеву специфіку процесів формування міжнародних виробничих мереж в Європі та здійснено оцінку структурної подібності країн Європи до України в контексті пошуку векторів формування МВМ.

Виявлено потенційні можливостей участі України в міжнародних виробничих мережах. Запропоновано мережеві позиції країн ЄС у міжнародних виробничих мережах Європи і відповідно розроблено напрями формування національної стратегії входження вітчизняних підприємств у МВМ Європи.

Ключові слова: міжнародні виробничі мережі, мережеві позиції країн, галузева структура країн, структурна подібність країн, стратегія входження в МВМ.

АННОТАЦІЯ

Зварич І. Я. Формирование международных производственных сетей в Европе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Тернопольский национальный экономический университет. – Тернополь, 2010.

В диссертации исследуются особенности формирования и развития международных производственных сетей (МПС) как систем наднационального уровня. Исследован теоретический базис процессов формирования международных производственных сетей и разработана теоретическая функциональная модель международной производственной сети.

Разработанная модель дает возможность системно отобразить детерминанты формирования сетевой позиции страны, отдельного предприятия, и структурировать задания, которые нуждаются в решении для создания предпосылок обеспечения активной сетевой позиции как Украины, так и отдельных отраслей промышленности и предприятий. При этом, под сетевой позицией нужно понимать совокупность макроэкономических характеристик страны, особенностей ее отраслевой структуры и производства, которая является определяющей в выборе типа и уровня взаимодействия между предприятиями ее народнохозяйственного комплекса с другими участниками международной производственной сети.

Предложен комплементарный подход к анализу отраслевой структуры экономик стран в контексте их участия в международных производственных сетях. Идентифицирована отраслевая специфика процессов формирования международных производственных сетей в Европе и осуществлена оценка структурного подобия стран Европы к Украине в контексте поиска векторов формирования МПС.

Необходимым является формирование системы стран-партнеров Украины относительно ее вхождения в МПС, а стратегическими партнерами целесообразно считать страны с наименьшей степенью отличия по разным

признакам и критериям оценки отраслевой структуры и степени ее введения в МПС. Проведенная оценка структурного подобия стран ЕС отображает топологию МПС, которая характеризуется асимметричностью международных производственных связей между исследуемыми странами, что подчеркивает необходимость дифференцированного подхода к международному производственному сотрудничеству в пределах сетей ЕС.

Обнаружены потенциальные возможности участия Украины в международных производственных сетях. Предложены сетевые позиции стран ЕС в международных производственных сетях Европы и, соответственно, разработаны направления формирования национальной стратегии вхождения отечественных предприятий в МПС Европы.

По результатам группирования стран ЕС определены страны-партнеры (стратегические, приоритетные, потенциальные) по мере структурного подобия на основе проведенного исследования. В частности: 1) стратегические: Венгрия, Словения, Швеция, Франция, Финляндия, Чехия, Португалия, Польша; 2) приоритетные: Германия, Нидерланды, Словакия, Греция; 3) потенциальные: Литва, Италия, Ирландия, Испания, Великобритания, Латвия, Эстония, Бельгия, Дания, Австрия.

Ключевые слова: международные производственные сети, сетевые позиции стран, отраслевая структура стран, структурные подобия стран, стратегия вхождения в МПС.

Zvarych I. Y. Forming of international production networks in Europe. - Manuscript.

The thesis is submitted for conferring with academic degree of candidate of economic sciences by speciality 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Ternopil National Economic University. – Ternopil, 2010.

The features of international production networks forming and developing are considered in thesis as systems of supranational level. Theoretical base of international production networks forming processes and theoretical functional model of international production network are developed.

The complementary method is offered for analysis of countries industries structure in the context of their participating in international production networks. Industry specific of international production networks forming processes is identified in Europe and estimation of structural similarity between European countries and Ukraine is carried out in the context of IPN forming vectors.

Potential possibilities of Ukraine participation in international production networks were found out. Network positions of EU countries in the international production networks of Europe are offered and, respectively, directions of national strategy forming for domestic enterprises integration in European IPN were developed.

Key words: international production networks, network positions of countries, industry structure of countries, structural similarity, strategy of IPN integration.

Підписано до друку 01. 03. 2010 р. Формат 60х90/16.
Гарнітура Times. Папір офсетний. Друк офсетний.
Тираж 100 прим. Умовн. друк. арк. 0,9. Зам. № 212.

Надруковано: ПМП „Хелена”
46001, вул. Камінна, 6, м. Тернопіль.
Тел./факс (0352) 52-34-94.